

(ч.1 ст.64 Конституції України, ч.2 ст.27 ЦК України), але остаточний висновок можна зробити тільки на підставі вироблення відповідної наукової аргументації.

СЕКЦІЯ ІІІ. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРАЦІВНИКАМИ ОВС

Гоголь Ю.В.,

*викладач кафедри економіко-правових дисциплін
Прикарпатського юридичного інституту ЛьвДУВС*

ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

На етапі переходу до ринкових відносин за усе ще невисокої оплати праці та недосконалої системи матеріальних заохочень одним із засобів забезпечення трудової дисципліни продовжують залишатись заходи юридичної відповідальності, що можуть застосовуватися до працівників, які не дотримуються правил внутрішнього трудового розпорядку.

Традиційно під юридичною відповідальністю розуміють правовий засіб забезпечення певної поведінки людей. Вона пов'язана з наявністю усвідомлення суб'єктами необхідності виконання дій, які визначають систему обов'язків.

Юридична відповідальність за трудовим правом полягає в обов'язку суб'єктів трудових правовідносин відповідати за недотримання трудової дисципліни.

Дисциплінарна відповідальність є окремим видом юридичної відповідальності, яка має свої характерні тільки для неї властивості, а саме:

- 1) внутрішньоорганізаційна належність;
- 2) застосування цієї відповідальності тільки до державних службовців, які є членами одного колективу;
- 3) наявність окремих, специфічних санкцій, що застосовуються за скоєння дисциплінарного проступку (догана,

сувора догана, звільнення із займаної посади, затримання у підвищенні на посаду та ін.).

Наявність даних ознак у сукупності дають можливість відмежувати дисциплінарну відповідальність від інших видів юридичної відповідальності.

Проблемам дисциплінарної відповідальності у трудовому праві присвячені праці: Абрамової А.А., Барабаша А.Т., Бару М.Й., Венедиктова В.С., Гавриленко Д.О., Жигалкіна П.І., Мацюка А.Р., Плюхіна М.В., Прокопенко В.І., Проревсько-го О.І., Скобелкіна В.І., Сироватської Л.О. та інших вчених-юристів. І кожен з них наводив своє визначення поняття „дисциплінарна відповідальність”. Так, В. Никитинський визначав останню як відповідальність за вчинення дисциплінарного проступку шляхом застосування до винного дисциплінарних стягнень уповноваженими на те представниками адміністрації підприємства, установи, де працює порушник трудової дисципліни [1, с. 45]. А. Абрамова зазначала, що дисциплінарна відповідальність робітників та службовців має специфічні ознаки, властиві юридичній відповідальності, і може бути розглянута як правовий припис і як наслідок порушення або недотримання норм права [2, с. 134]. А. Барабаш названу відповідальність робітників та службовців як наслідок порушення трудової дисципліни називає відповідальністю за вчинене [3, с. 193].

Отже, дисциплінарна відповідальність — це окремий вид юридичної відповідальності, який полягає в обов'язку працівника відповідати за вчинене ним порушення трудової дисципліни перед роботодавцем і понести дисциплінарне стягнення, передбачене нормами трудового права.

Що стосується працівників органів внутрішніх справ як спеціальних суб'єктів трудового права, то їх діяльність передбачає чітке погодження їх поведінки з юридичними нормами, що регулюють процес їх праці, організованість та дисципліну. Вони являються обов'язковою умовою високої ефективності захисту прав і свобод громадян України. Заходи ж юридичної, зокрема дисциплінарної, відповідальності в реалізації цих прав, обов'язків та обмежень співробітників органів внутрішніх справ відіграють важливу роль.

КЗпП Укр
врегулювання слу
А положення пр
міліції передбачає

1. Закон Украї
2. Положення
рядовим та начал
України, затверджо
від 29.07.1991 р.

3. Дисциплінар
затверджений Зак
органів внутрішніх

Дисциплінар
України визначає су
рядового і началь
України стосовно
дисциплінарних стя
застосування, а та
стягнень.

Варто зази
різновидністю дисц
службово-трудовах
службовці. Служб
України — це вста
категорій працівник
що полягає в дотр
прав, а також забор
законодавством У
актами. Службова
система суспільни
органів внутрішніх
порядком і правил
присягою, статут
внутрішніх справ
внутрішніх справ
службові обов'язк
обмежень по
діяльності [4, с.4].

КЗпП України не поширює свою юридичну дію (силу) на врегулювання службово-трудових відносин працівників міліції. А положення про дисциплінарну відповідальність працівників міліції передбачають наступні нормативні акти:

1. Закон України „Про міліцію” від 20.12.1990 р.
2. Положення про порядок та умови проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.1991 р.
3. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, затверджений Законом України „Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України” від 22 лютого 2006 року.

Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України визначає сутність службової дисципліни, обов'язки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України стосовно її дотримання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, порядок і права начальників щодо їх застосування, а також порядок оскарження дисциплінарних стягнень.

Варто зазначити, що службова дисципліна є різновидністю дисципліни праці і складається в особливій сфері службово-трудових відносин, суб'єктами яких є державні службовці. Службова дисципліна за трудовим правом України — це встановлена в державних органах для окремих категорій працівників (державних службовців) дисципліна праці, що полягає в дотриманні загальних та спеціальних обов'язків, прав, а також заборон і обмежень, встановлених Конституцією і законодавством України, статутами, положеннями та іншими актами. Службова дисципліна в органах внутрішніх справ — це система суспільних відносин, суб'єктами яких є співробітники органів внутрішніх справ, які суворо і точно виконують згідно з порядком і правилами, установленими законодавством України, присягою, статутами, нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України і наказами начальників органів внутрішніх справ, що видаються в межах їх повноважень, службові обов'язки, реалізують повноваження та додержуються обмежень по посаді в процесі своєї професійної діяльності [4, с.4].

Службова дисципліна, виконання службового обов'язку, дотримання законності, моральні засади діяльності органів внутрішніх справ, базуючись на високій свідомості працівників за нинішніх умов зумовлюються, зокрема, гуманізацією чинного законодавства, підвищенням інтересу до людської особистості, усвідомлення її як найвищої цінності. Все це у свою чергу вимагає від працівників української міліції високого морального, загальноосвітнього та фахового рівня.

Дисципліна в органах внутрішніх справ зобов'язує, зокрема, кожну особу рядового і начальницького складу:

1) додержуватися законодавства, виконувати вимоги присяги, статутів та наказів начальників;

2) додержуватися норм професійної етики (етикету), не вчиняти дій, що можуть призвести до втрати незалежності й об'єктивності при виконанні службових обов'язків;

3) постійно вдосконалювати свою професійну кваліфікацію, підвищувати рівень культури в роботі;

4) сприяти начальникам у зміцненні дисципліни та забезпеченні статутного порядку, виявляти повагу до начальників, старших по службі й за званням, бути ввічливим, додержуватися правил носіння встановленої форми одягу і віддавання військової честі;

5) з гідністю та честю поводити себе поза службою, бути прикладом у додержанні громадського порядку, утримувати інших від порушень правопорядку.

Як відомо, незаконні затримання, грубощі, факти особистої недисциплінованості, необґрунтовані рішення, відмови у порушенні кримінальних справ та інші неправомірні дії дестабілізуюче впливають на правопорядок у суспільстві. Тому необхідно систематично аналізувати, виявляти та вивчати умови та причини порушень дисципліни працівниками міліції, вживати радикальних заходів щодо їх усунення, виходячи зі специфіки роботи кожного органу чи підрозділу.

Зростання кількості атестованих працівників — порушників дисципліни спостерігається практично у всіх службах. Серйозні проступки допустили 7800 (44,9%) дільничних інспекторів міліції, трохи відстали від них працівники КМСД — 1181 (38,2%), КР — 4755 (36,7%), БНОН —

869 (32,7%), штаб-та повагу населення

У Дисципліні внутрішніх справ за які передбачені своєю тяжкістю. залишає місця для Поблажливості нехтування норм

Аналіз пр цього року до передують недол 23189 осіб, тобт ведуть Миколай Львівська (1007 попереду опини БНОН (582) [5].

Наукова

(у порядку значу

— незадовіль

її несенням, вик

— незадовіль

— низька ви

— низький с

— відсутніст

працівників;

— незадовіль

підготовки;

— незадовіль

— незадовіль

оцінки роботи;

— незадовіль

процесі несенн

Ці при

як: зневажливи

законів та ін

навантаження,

дійсне, байдуж

869 (32,7%), штабу — 2725 (23,3%). Претендувати на авторитет та повагу населення за такого стану справ — нереально.

У Дисциплінарному статуті працівника органів внутрішніх справ наводиться доволі довгий перелік проступків, за які передбачено покарання. Зрозуміло, що вони різняться за своєю тяжкістю. Але вже сам факт вчинення порушення не залишає місця для полеміки, чи заслуговує воно на реагування. Поблажливість неодноразово призводила до свідомого нехтування норм закону тими, хто має цей закон захищати.

Аналіз причин, через які вартових порядку притягали цього року до дисциплінарної відповідальності, виявив, що передують недоліки у службовій діяльності — за них покарано 23189 осіб, тобто 64% загалу. Лідерство, яке не додає лаврів, ведуть Миколаївська (1483 працівники), Полтавська (2130), Львівська (1007), Запорізька (1376) області. Серед служб попереду опинилися БОЗ (502), дізнання (360), КР (3271), БНОН (582) [5].

Наукова література виділяє такі причини правопорушень (у порядку значущості):

- незадовільна організація служби, недостатній контроль за її несенням, виконанням службових обов'язків;
- незадовільна виховна робота з особовим складом;
- низька виконавча дисципліна;
- низький стиль керівництва;
- відсутність уваги до організації побуту та відпочинку працівників;
- незадовільна організація та низький рівень професійної підготовки;
- незадовільне матеріальне забезпечення працівників;
- незадовільна організація системи обліку та звітності, оцінки роботи;
- незадовільне технічне забезпечення особового складу в процесі несення служби.

Ці причини можна було б доповнити, зокрема, такими як: зневажливе ставлення до вимог закону, недостатні знання законів та інших нормативних актів, надмірне службове навантаження, прояви кар'єризму, прийняття бажаного за дійсне, байдуже ставлення до виконання службових обов'язків.

особиста недисциплінованість, професійна деформація [6, с. 16].

На нашу думку, вищезазначені чинники точніше можна було б назвати обставинами, що спонукають до вчинення дисциплінарного правопорушення.

Дисциплінарна відповідальність можлива лише при наявності підстав її виникнення, які являються юридичними фактами, що тягнуть за собою виникнення певних правовідносин, в яких вони реалізуються. Підставою притягнення працівників міліції до дисциплінарної відповідальності є не лише дисциплінарне правопорушення (проступок), а й виконання учасником службово-трудова відносин таких корисних для держави варіантів поведінки, які перевищують загальні вимоги по службовій функції. Основне призначення дисциплінарної відповідальності в тому, що вона повинна сприяти якісному виконанню службових обов'язків.

А тому, характеризуючи дисциплінарну відповідальність у системі МВС України, необхідно наголосити, що вона є двоаспектною: позитивною та негативною (ретроспективною). У науці трудового права питання про двоаспектність юридичної відповідальності детально досліджувалося В.С. Венедиктовим, який теоретично доказав і практично обґрунтував наявність двоаспектності юридичної відповідальності. А саме в дисциплінарній відповідальності, як ні в якій іншій, проявляються позитивний і негативний аспекти трудової юридичної відповідальності. Адже неможливо дисциплінарну відповідальність представляти тільки як відповідальність за дисциплінарний проступок, оскільки при такому підході залишаються без уваги позитивні моменти дисциплінарної відповідальності, ті елементи морального, стимулюючого і організаційного порядку, які дають свідому і активну правомірну поведінку. Позитивний аспект дисциплінарної відповідальності стимулює правомірну соціально-активну поведінку працівників і відіграє організуючу і виховно-мобілізуючу роль в досягненні поставленої мети. Для нього характерні добровільне і ініціативне виконання обов'язків, самодисципліна, висока правова свідомість [7, с. 10].

Варто зазначити, що чинне законодавство України не містить поняття дисциплінарної відповідальності, що є

прогалиною у зак
практичного зас
Дисциплінарного
поняття *дисциплінарного*
начальницького
треба розуміти
дисциплінарних
державного упра
проступку, який
органу, до яко
дисциплінарної
необхідність уде
внутрішніх спра
„службова чест
„службова чест
службовою че
розуміється доб
норм поведінки
підпорядковано
відповідальнос
службового обо

Дисциплінарна
МВС України
застосовується
не лише за
дисципліни, а
підпорядкован
дисциплінарно
та наявність
проступків, а
випадків, кол
вищезазначени
дисциплінарно
на те органом
дисциплінарно
установлюють
накладено ди
вищий орган

прогалиною у законодавстві та потребує чіткого визначення для практичного застосування. Для цього варто ввести до Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України поняття *дисциплінарної відповідальності осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ*, під яким треба розуміти правовий наслідок вчинення ними дисциплінарних та адміністративних проступків у сфері державного управління органами внутрішніх справ або іншого проступку, який суперечить законодавству і знижує авторитет органу, до якого належать ці особи. З такого розуміння дисциплінарної відповідальності закономірно випливає необхідність удосконалення Кодексу честі працівника органів внутрішніх справ України шляхом доповнення його поняттями „службова честь працівника органів внутрішніх справ” та „службова честь керівника органів внутрішніх справ”. Під службовою честю керівника органів внутрішніх справ розуміється добровільне обов’язкове дотримання цими особами норм поведінки, її коригування згідно із потребами і діяльністю підпорядкованого органу та несення персональної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання службового обов’язку [8, с. 7-8].

Дисциплінарна відповідальність посадових осіб системи МВС України характеризується такими загальними ознаками: застосовується в межах службової підлеглості; може наступати не лише за особисте недотримання трудової (службової) дисципліни, а й за незабезпечення належної дисципліни з боку підпорядкованого підрозділу; її підставою є вчинення дисциплінарного, адміністративного або морального проступку та наявність правових норм, що передбачають склад цих проступків, а також наявність правозастосовчого акта, крім випадків, коли стягнення оголошується в усній формі; за вищезазначений проступок передбачено накладення дисциплінарного стягнення, яке застосовується уповноваженим на те органом (посадовою особою) у порядку підлеглості; межі дисциплінарної влади цих органів (посадових осіб) установлюються правовими нормами; посадова особа, на яку накладено дисциплінарне стягнення, може його оскаржити у вищий орган (до Міністра внутрішніх справ України включно)

або в суд; за один дисциплінарний проступок може бути накладено лише одне дисциплінарне стягнення; дисциплінарна відповідальність може застосовуватись у комплексі з іншими видами юридичної відповідальності.

Згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України на осіб рядового і начальницького складу можуть накладатися такі стягнення:

- 1) зауваження;
- 2) догана;
- 3) сувора догана;
- 4) затримка у присвоєнні чергового спеціального звання або поданні до його присвоєння на строк до одного року;
- 5) попередження про неповну службову відповідальність;
- 6) пониження в посаді;
- 7) пониження в спеціальному званні на один ступінь;
- 8) звільнення з органів внутрішніх справ.

У навчальних закладах і навчальних підрозділах Міністерства внутрішніх справ України, крім цих стягнень, можуть застосовуватися: позбавлення звільнення з розташування навчального закладу, підрозділу на строк до одного місяця, позачергове призначення в наряд по службі (за винятком призначення в караул або черговим підрозділу) чи на роботу до п'яти нарядів.

На осіб рядового і начальницького складу, нагороджених нагрудним знаком органів внутрішніх справ, може бути накладено дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення цього знака.

Варто розглянути можливість запровадження у вітчизняну практику таких заходів дисциплінарного впливу, як штраф, тимчасове відсторонення від посади [9, с. 69]. Використання названих заходів зробить систему дисциплінарного реагування більш гнучкою щодо запобігання протиправній поведінці працівників органів внутрішніх справ.

Дисциплінарні стягнення застосовуються начальниками в межах наданих їм прав. Перелік посад начальників та їх прав щодо накладення дисциплінарних стягнень визначається додатком до Статуту. Дисциплінарні права інших начальників встановлюються Міністром внутрішніх справ України стосовно

дисциплінарні
Старш
посилити дис
начальником,
воно не відп
провини.

Накла
слідчого апа
додержання
можуть лише
право призна
слідству, а та
їх заступники

Достр
заохочення п
йому чи стар

Аналі
справ дозвол
скоєння дис
службової по
можна за дог

Це на

- 1) якісний
- 2) удоско
- внутрішніх с
- рівня співроб
- 3) вихова
- 4) науков
- справ;

- 5) дотрим
- органу внутр
- 6) викорі
- керівного та
- 7) повно
- в галузі внут

Тако
досліджень
діяльності

дисциплінарних прав начальників, передбачених переліком.

Старший начальник має право скасувати, пом'якшити чи посилити дисциплінарне стягнення, накладене підлеглим йому начальником, якщо службовою перевіркою встановлено, що воно не відповідає тяжкості вчиненого проступку і ступеню провини.

Накладати дисциплінарні стягнення на працівників слідчого апарату органів внутрішніх справ (з урахуванням додержання вимог кримінально-процесуального законодавства) можуть лише начальники органів внутрішніх справ, яким надано право призначати цих працівників на посаду, їх заступники по слідству, а також начальники вищих органів внутрішніх справ та їх заступники.

Дострокове зняття дисциплінарного стягнення в порядку заохочення проводиться начальником, який наклав його, рівним йому чи старшим прямим начальником.

Аналіз дисциплінарної практики органів внутрішніх справ дозволяє зробити висновок, що усунути причини та умови скоєння дисциплінарних проступків, порушення правомірної службової поведінки співробітниками органів внутрішніх справ можна за допомогою відповідних заходів (чинників).

Це насамперед:

- 1) якісний відбір кадрів для органу внутрішніх справ;
- 2) удосконалення занять з особовим складом органів внутрішніх справ з метою створення і підтримки професійного рівня співробітників;
- 3) виховання поваги до норм права і їх чітке виконання;
- 4) наукова організація праці в службах органів внутрішніх справ;
- 5) дотримання демократичних принципів функціонування органу внутрішніх справ та управління ним;
- 6) викорінення бюрократизму і формалізму в роботі керівного та начальницького складу міліції;
- 7) повнота та ефективність правового регулювання відносин в галузі внутрішніх справ тощо [10, с. 165].

Також надзвичайно важливим є здійснення наукових досліджень з проблем зміцнення дисципліни та законності у діяльності органів внутрішніх справ та підготовка науково

обґрунтованих рекомендацій щодо попередження
викорінення негативних явищ в системі МВС.

Література:

1. Никитинский В. И. Ответственность рабочих и служащих за нарушение трудовой дисциплины по советскому трудовому праву : дис. ... канд. юрид. наук. – М., 1955.
2. Абрамова А. А. Дисциплина труда в СССР. – М., 1969.
3. Общая теория права. – К., 2002.
4. Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2001.
5. Голубовська С. Чи дотримуються порядку вартові правопорядку? – <http://www.imzak.org.ua/index.php/home/m1195739829>
6. Парасюк М. Причини порушень службової дисципліни і законності в органах внутрішніх справ та чинники щодо їх попередження // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ при НАВСУ України. – 2001. – Вип. 2.
7. Щербина В. І. Дисциплінарна відповідальність державних службовців органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 1998.
8. Оленченко Т. Л. Особливості відповідальності посадових осіб системи МВС України (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2006.
9. Мартиненко О. Злочини серед персоналу ОВС України: перспективні напрями відомчої превенції // Право України. – 2006. – № 2.
10. Парасюк М. Причини порушень службової дисципліни і законності в органах внутрішніх справ та чинники щодо їх попередження // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ при НАВСУ України. – 2001. – Вип. 2.

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ

З ме
заінтересован
ефективній р
правопорушн
удосконаленн
діяльності, а
окладів в о
утримання т
оплати праці
результатами
де можливо,
із застосуван
щотижнево
Доці
нормативних
тощо) щод
законодавст
видання, від
обмежують
свободами.
юстиції (а
закону в сил
Одн
ОВС є забе
цієї житло
законодавст
службового
– спіль
Міністерств